

Povzetek opažanj terenskega dela – struktura in potrebe uporabnikov

Avgust 2018

V imenu Zveze nevladnih organizacij na področju drog in zasvojenosti pripravili:
Društvo Kralji ulice, Društvo Stigma, Društvo Šent in Združenje DrogArt

Povzetek opažanj je narejen na podlagi opažanj vseh štirih organizacij, ki izvajajo aktivnosti svojih programov na območju AKC Metelkova in njene okolice. Opozorili bi, da se dinamika gibanja in zadrževanje ljudi na različnih lokacijah stalno spreminja, nanjo pa pomembno vplivajo različni ukrepi lokalne in državne oblasti, npr. poostren policijski nadzor določenega območja ter varnostni ukrepi lokalne skupnosti (npr. stanovalcev Kotnikove z najemom varnostne službe ter dela varnostnikov v okviru klubov na Metelkovi). Opažamo, da ti ukrepi zaenkrat niso bili učinkoviti v smislu resničnega reševanja težav, temveč so prispevali zgolj k premikanju ljudi ter njihovih težav na druge lokacije (npr. Mesarski most, Zmajski most, Kongresni trg).

Lokacija: Največ ljudi srečujemo v neposredni okolici Metelkove, Kotnikove in Resljeve ulice; veliko število ljudi sedi pred Mercator Metelkova, kjer posedajo in sedijo pod nadstreškom na desni strani vhoda v trgovino. Število ljudi na drugih lokacijah se spreminja, veliko ljudi se je zadrževalo na ploščadi med Kotnikovo in Resljevo (pri garažah), vendar v zadnjih tednih tam ne srečujemo večjega števila ljudi. Nekaj ljudi smo srečali tudi pred vhodi v poslovne zgradbe in odvetniške pisarne, ponovno pa se veliko ljudi zadržuje tudi v parku Tabor. V AKC Metelkova se ljudje po naših zadnjih opažanjih zadržujejo bistveno manj, je pa bilo ponovno opaženo zadrževanje in injiciranje uporabnikov v izredno slabih higienskih razmerah na Metelkovi v podrti stavbi za zidom (bivša avtošola). Zbiranje ljudi na vseh naštetih lokacijah poteka predvsem v dopoldanskem času, saj je njihovo zadrževanje povezano predvsem z delovanjem ambulante za podeljevanje substitucijske terapije (v nadaljevanju: CPZOPD). Izjema so mladostniki, ki se zadržujejo večinoma v popoldanskem času.

Uporabniki: Veliko ljudi, ki jih srečujemo, bi lahko šteli med t.i. dnevne brezdomce in brezdomke. To pomeni, da se preko dneva oziroma do večera zadržujejo na javnih in drugih površinah, zvečer pa imajo nekje posteljo, sobo ali stanovanje, kjer lahko prenočijo. Sem štejemo tudi posameznike, ki so vključeni v programe nastanitvene podpore ali pa spijo v

zavetiščih. Zaradi strukture nekaterih načinov bivanja, predvsem zavetišč, posamezniki nimajo izbire, kot da prenočišče preko dneva zapustijo in se vrnejo šele zvečer. Sicer pa opažamo, da je zadrževanje nekaterih ljudi povezano s prevzemom terapije v CPZOPD – zadržijo se krajši čas dopoldneva; poročajo o tem, da »grejo zdaj domov«, iz pogovorov pa je moč razbrati, da živijo bodisi pri starših, bodisi pri starih starših ali pa v svojih stanovanjih oz. bivalnih enotah. Ti ljudje večinoma niso uporabniki programov društev (v stik prihajamo preko terenskega dela), v dnevne centre večinoma ne zahajajo.

Večinoma srečujemo moške, ocenjujemo, da jih je največ med 30. in 50. letom starosti. Žensk je občutno manj. Ob posameznih terenskih obiskih na vseh zgoraj naštetih lokacijah prihajamo v stik s približno 40 posamezniki in posameznicami, pri tem pa iz pogovorov razberemo, da v Ljubljano prihajajo tudi iz bližnjih krajev (Kamnik, Domžale, Mengeš, Komenda). Ti večinoma prihajajo z javnimi prevozi (vlak, avtobus), nekateri pa tudi z osebnimi avtomobili. Nekateri so se v Ljubljano (iz celotne Slovenije) začasno tudi preselili; mnogi izmed njih so v Ljubljani sedaj brezdomni (spijo zunaj ali v zavetiščih) – predvsem v poletnih mesecih. Dnevno se v CPZOPD in njegovi okolici sicer giblje od 300 do 400 ljudi.

Pri tem pa bi opozorili, da v zadnjem času prihajamo v stik s čedalje več mladostniki in mladostnicami, ki se redno zadržujejo na javnih površinah; nekateri med njimi so v zadnjem času postali tudi brezdomni. V najtežjih situacijah se znajdejo polnoletni najstniki, saj zaradi polnoletnosti izpadejo iz mnogih programov namenjenih najstnikom (zlasti nastanitveni programi). Poleg brezdomstva pri mladostnikih opažamo še druge pereče problematike: duševno zdravje, družinske težave, nasilje, prekinitve šolanja, brezposelnost idr. Ugotavljamo, da se mladi ne želijo identificirati s starejšimi uporabniki (in dejansko imajo drugačne vzorce konzumiranja, večinoma ne injicirajo, niso vključeni v CPZOPD idr.), posledično se ne vključujejo v obstoječe dnevne centre in nastanitvene programe, ki so namenjeni uporabnikom drog in brezdomcem. Po drugi strani ti programi ne odговarjajo na njihove potrebe, saj potrebujejo drugačno okolje in psihosocialno podporo kot starejši uporabniki.

Predlogi uporabnikov: Uporabniki in uporabnice največkrat izražajo potrebo po prostoru, kjer bi se lahko družili brez preganjanja okolice. V zadnjem letu so večkrat bili deležni preganjanja in tudi pisanja kazni za kršenje javnega reda in miru s strani policije.

Prav tako izražajo potrebo po terenski zdravstveni oskrbi; sami se zaradi različnih vzrokov (sram, konflikti z zdravstvenim osebjem v preteklosti, neurejen status ipd.) ne obračajo na osebne zdravnike in druge zdravstvene institucije.

Predlogi za nadgradnje in razvoj obstoječih ter vzpostavitve novih programov:

- **Reorganizacija strukture CPZOPD v Ljubljani: prerazporeditev po fazah zdravljenja in na različne lokacijah po Ljubljani**

Dnevno se v Centru in okolici giblje od 300-400 ljudi, ki prejemajo terapijo, kar predstavlja povečano koncentracijo ljudi na tem mestu. Predlagamo porazdelitev CPZOPD na več lokacij po Ljubljani ali pa spremembo v sistemu podeljevanja terapij (da uporabniki ne obiskujejo ZD Metelkova vsakodnevno ali možnost prejemanja terapij v lekarnah, drugih ZD ipd. Prav tako predlagamo idejo razdelitve v manjših krajih – npr. veliko ljudi se na terapijo vozi iz Kamnika). Organizacija ambulant na različne faze zdravljenja bi lahko ustvarila spodbudnejše okolje za tiste posameznike, ki so v procesu zniževanja terapije ali z njo želijo končati.

- **Razvoj posebnih prostorov: varne sobe za uživalce nedovoljenih drog ter t.i. mokre dnevne centre.**

Kot najbolj problematično dogajanje na terenu se je izpostavilo uživanje nedovoljenih in dovoljenih drog na javnem prostoru. To je problematično iz vidika javnosti ter mimoidočih, kot tudi uporabnikov, prav tako tudi terenskih delavcev, ki se strinjajo, da takšni javni prostori niso primerni za uživanje. Z odprtjem varne sobe bi uporabnikom omogočili časovno omejeno varno okolje za uživanje nedovoljenih drog, posledično to ne bi bil več javni prostor, ki je na očem javnosti in mimoidočim. Podobno je tudi s pitjem alkohola, ki za okolico predstavlja moteče vedenje. V mokrih dnevnih centrih bi bilo dovoljeno kontrolirano pitje alkohola, kar bi ljudi lahko prepričalo, da ostajajo v dnevnih centrih in se ne zbirajo na ulicah.

- **Ureditev alternativnega prostora za srečevanja ljudi**

Urediti bi bilo potrebno prostor, kjer bi se ljudje imeli možnost zbirati, brez da bi bili od tam preganjani. Prostor mora biti v središču poti in dogajanja – blizu CPZOPD in drugih organizacij, kamor ljudje zahajajo, ter hkrati umeščen na tak način, da omogoča kvalitetno sobivanje različnih skupin ljudi v skupnosti. Takšen prostor bi bilo potrebno urediti s klopmi, nadstreškom, sanitarijami, koši in kontejnerji za odpadni sanitetni material. Pri tem je sama lokacija takšnega prostora bistvenega pomena, npr. bližina CPZOPD, območje centra, kjer je večji pretok ljudi itd. V kolikor bi se tak prostor uredil brez vzpostavitve varne sobe za uživanje drog, bi to seveda pomenilo, da bi se problematika uživanja drog na javnih prostorih zgolj preselila na novo lokacijo, ki pa bi bila v primeru odmaknjenosti očem javnosti manj vidna, kot je npr. v parku Tabor.

- **Specifične nastanitve, prilagojene potrebam ljudi.**

Kar nekaj ljudi ostaja na ulici zaradi nezmožnosti se vključiti ali obdržati nastanitev. Potrebujemo namestitve, ki so prilagojene potrebam te populacije, predvsem v smislu še nižjega praga in vstopnih zahtev. Pri tem bi izpostavili skupine ljudi, za katere trenutno

nimamo specifično usmerjenih programov: kronični brezdomni z več pridruženimi diagnozami, (starejši) uporabniki nedovoljenih drog, ki imajo dodatne zdravstvene težave, zasvojeni uporabniki drog, ki so prestali kazen zapora, ranljive družine, uporabniki z dvojnimi diagnozami, zavetišča oz. nastanitve za uporabnice drog. V takšnih programih bi potrebovali predvsem kadre, ki izvajajo pomoč na domu, negovanje, previjanje, čiščenje, kuhanje, pranje itd.

- **Zdravstveni delavci kot pomemben strokovni kader v programih socialnega varstva**

Uporabniki, ki obiskujejo naše organizacije, pogosto potrebujejo zdravstveno oskrbo, za katero strokovni delavci nismo usposobljeni. Pogosto zavračajo pomoč zdravstvenih institucij, saj bodisi nimajo urejenega zdravstvenega zavarovanja, bodisi imajo negativne izkušnje in jim ne zaupajo. Tako bi v naših programih potrebovali zdravstvene delavce, s katerimi bi naši uporabniki lahko navezali zaupljiv delovni odnos in jim tako nudili nujno zdravstveno oskrbo. Predlagamo t.i. mobilno ambulanto, ki bi nudila zdravstveno oskrbo na terenu, predvsem takrat, ko ljudje zavračajo pomoč organizacij in institucij. Mobilna ambulanta bi tako bila preplet ambulante za osebe brez zdravstvenega zavarovanja ter zdravstvenih delavcev, ki bi delovali v nevladnih organizacijah.

- **Razvoj specifičnih programov za podporo mladim (Dnevni center za mlade uporabnike drog in mladinska stanovanja s podkrepljeno nastanitveno podporo)**

Pri našem delu se srečujemo z vedno večjim številom mladih, ki se znajdejo v hudih stiskah, ki lahko vodijo do uličnega načina življenja in tudi brezdomstva. Na podlagi terenskega dela, ki se izvaja v popoldanskem času na območju AKC Metelkova in njegove okolice, se kaže potreba po vzpostavitvi dnevnega centra, ki je lokacijsko dostopen in vsebinsko prilagojen potrebam mladih, ki se pogosto družijo na omenjenih lokacijah.

Trenutni programi podpore in pomoči ne zadostujejo specifični, predvsem pa intenzivni, senzibilni in celostni podpori, ki jo mladi potrebujejo, da si uredijo svoje življenje. Potrebujemo t.i. mladinska stanovanja s podkrepljeno nastanitveno podporo, prav tako pa dnevne centre in aktivnosti, ki mlade aktivirajo in jih ne potisnejo v prevzemanje vzorcev brezdomskega načina življenja.

- **Sočasno izvajanje vseh zgoraj naštetih priporočil ter sodelovanje vseh vpletenih**

Ocenjujemo, da je za učinkovito in dolgoročnejšo rešitev omenjene problematike potrebno sočasno izvajanje in aktivno sodelovanje najrazličnejših akterjev: financerjev programov in različnih državnih organov, lokalne skupnosti, institucij s področja zdravstva, institucij s področja socialnega varstva, policije, nevladnih organizacij ter uporabnikov. S tem namenom bi bilo smiselno vzpostaviti koordinacijsko telo, ki bi na ravni mesta koordinirala izvajanje programov in usklajeno delovanje vseh pristojnih na področju obravnave uporabe drog in zasvojenosti.